

Праці Теріологічної Школи

Proceedings of the Theriological School

Том 11 • 2012

ISSN 2312-2749

науковий журнал • видається з 1998 року • виходить раз на два роки • Київ

ЗМІСТ

Передмова редактора

1. Дослідження мінливості

Делеган І. Особливості визначення віку окремих видів оленеподібних (Cerviformes) у процесі їх обліку

Дроботун Е. Определение возраста у землероек-белозубок (*Crocidura*: Soricidae)

Загороднюк І. Дослідження остеологічних зразків ссавців: ключові краніометричні ознаки

Саварин А. Могут ли в Белорусском Полесье обитать гибриды *Erinaceus concolor roumanicus* x *Erinaceus concolor concolor*?

Стецула Н. Вікова мінливість як фактор, що впливає на точність визначення морфологічно близьких видів мишовидих гризунів

2. Вивчення близьких видів

Антонець Н. Проблемні види мишовидих гризунів Дніпровсько-Орільського природного заповідника

Загороднюк І. Дистанційна діагностика великорозмірних коловодних ссавців України

CONTENTS

4–5 Editor's foreword

1. Studies of variability

Delehan I. Peculiarities of age identification of some cervid species during their census

Drobotun O. Aging of white-tooth shrews (*Crocidura*: Soricidae)

Zagorodniuk I. Study of osteological samples of mammals: key craniometric characters

Savarin A. Can hybrids of *Erinaceus concolor roumanicus* x *Erinaceus concolor concolor* inhabit Belarus Polesye?

Stetsula N. Age variation as the factor influencing on the exactness of identification of morphologically close species of mouse-like rodents

2. Study of close species

Antonets N. The problem species of mouse-like rodents in the Dnipro-Orilsky Natural Reserve

Zagorodniuk I. Distant diagnostics of large-size semiaquatic mammals of Ukraine

- Коробченко М.* Мінливість та діагностична значимість краніальних ознак *Spalax microphthalmus*: порівняння з іншими видами Spalacidae зі Східної Європи 63–70 *Korobchenko M.* Variability and diagnostic value of cranial characters of *Spalax microphthalmus*: comparison with another Spalacidae species from Eastern Europe
- Полищук І.* Курганчикова мышь *Mus spicilegus* (Muridae, Rodentia) в Аскании-Нова и Херсонской области 71–76 *Polishchuk I.* The hillock mouse *Mus spicilegus* (Muridae, Rodentia) in Ascania Nova and Kherson region
- Товпинець М.* Териологические коллекции и вопросы морфологической диагностики белозубок рода *Crocidura* 77–88 *Tovpinets N.* Theriological collections and aspects of morphological diagnostics of white-toothed shrews, genus *Crocidura*

3. Екологія та моніторинг

- Годлевська О., Гхазалі М., Тищенко В.* Результати обліків троглофільних видів рукокрилих Поділля та Середнього Придністров'я (Україна) у 2010–2011 рр. 89–97 *Godlevska L., Ghazali M., Tyshchenko V.* Results of the census of cave-dwelling bats in Podolia and Middle Dniester River region (Ukraine) in 2010–2011
- Жила С.* Поліська популяція рисі (*Lynx lynx*) в Україні та план дій щодо її збереження 98–112 *Zhyla S.* Polissian population of *Lynx lynx* in Ukraine and action plan on its conservation
- Наглов В.* Особенности многолетней динамики случаев бешенства животных в Харьковской области 113–119 *Naglov V.* The long-term dynamics of animals' rabies virus infection peculiarities in Kharkiv region
- Редінов К.* Ссавці в живленні канюка степового (*Buteo rufinus*) в умовах України 120–129 *Redinov K.* Mammals in the diet of the long-legged buzzard (*Buteo rufinus*) in Ukraine
- Скоробогатов Е., Атемасова Т.* Особенности строительной деятельности бобров (*Castor fiber* L., 1758) на мелиорированных водоёмах северо-востока Украины 130–137 *Skorobogatov I., Atemasova T.* Features of building activity of beavers (*Castor fiber* L., 1758) in reclaimed reservoirs of the North-East of Ukraine

4. Териологічні нотатки

- Андрусенко А.* Стан популяції видри річкової (*Lutra lutra*) на території НПП «Бузький Гард» 138–140 *Andrusenko A.* The population state of the river otter (*Lutra lutra*) in the 'Buzky Gard' National Park
- Козловський Ю.* Про чисельність кандибки пустельного (*Stylodipus telum*) на території РЛП «Кінбурнська коса» 141–142 *Kozlovsky Yu.* On the abundance of *Stylodipus telum* on the territory of 'Kinburnska Spit' Regional Landscape Park
- Тараненко Л.* Гамбийская крыса (*Cricetomys gambianus*) — синантропный вид грызунов Западной Африки 143–144 *Taranenko L.* The Gambian pouched rat (*Cricetomys gambianus*) as synanthrope rodent species in Western Africa
- Цюпка В.* Нові знахідки хохулі руської (*Desmana moschata*) у басейні Сейму 145–147 *Tsiupka V.* New finds of the Russian desman (*Desmana moschata*) in the basin of Seim river

5. Хроніка та інформація

Пархоменко В., Загороднюк І. XVI Теріологічна школа-семінар «Динаміка популяцій та хижацтво» (Поліський заповідник, 2009) 148–153

Дикий І. XVII Теріологічна школа-семінар у Шацькому НПП «Ресурси фауни і фауна як ресурс» (2010 рік) 154–158

Товпинець М. XVIII Теріологічна школа-семінар «Морфологічна мінливість ссавців та збереження їх різноманіття» (Казантип, 2011) 159–163

Випуски «Праць Теріологічної школи» та правила для авторів 164–165

5. Chronicles and information

Parkhomenko V., Zagorodniuk I. The XVI Theriological school-seminar 'Dynamics of populations and predation' (Polissian Nature Reserve, 2009)

Dykiy I. The XVII Theriological school-seminar in Shatsk National Park 'Resources of fauna and fauna as resource' (2010)

Toypinets M. The XVIII Theriological school-seminar 'Morphological variability of mammals and protection of their diversity' (Kazantyp, 2011)

Issues of the '*Proceedings of the Theriological School*' and rules for authors

ПЕРЕДМОВА РЕДАКТОРА

Цей випуск «Праць Теріологічної Школи» містить матеріали, представлені колегами протягом 2009–2012 років. Значна частина повідомлень у цьому випуску презентує матеріали доповідей, заслуханих та обговорених на сесіях кількох останніх теріологічних шкіл-семінірів, у тому числі: «Динаміка популяцій та хижацтво» (XVI Теріошкола, Поліський заповідник, 2009), «Ресурси фауни та фауна як ресурс» (XVII Теріошкола, Шацький НПП, 2010), «Морфологічна мінливість ссавців» (XVIII Теріошкола, Казантипський заповідник, 2011), «Роль заповідних територій у збереженні фауністичних комплексів» (XIX Теріошкола, Чорноморський заповідник, 2012). Загалом у цьому випуску представлено 24 повідомлення, згруповані у п'ять розділів: «Дослідження мінливості» (5 статей), «Вивчення близьких видів» (5), «Екологія та моніторинг» (5), «Теріологічні нотатки» (4), «Хроніка та інформація» (5). Всі вони підготовлені постійними учасниками шкіл-семінірів.

Регулярність нашого видання становила в середньому 1 випуск на два роки, і протягом 1998–2012 років, тобто за 15 років, видало 11 випусків. Їхній загальний обсяг — 2158 сторінок. Окрім того, вийшло кілька теріологічних збірок під обкладинками інших часописів, переважно наукових вісників університетів, що містили добірки матеріалів поточних теріологічних шкіл-семінірів, а також 8 випусків бюлетеню «Novitates Theriologicae», останній з яких присвячено матеріалам XIX Теріошколи: «Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців» (Гола Пристань, 2012, 76 с.). Надалі планується концентрування уваги на виданні саме цієї серії — «Праці Теріологічної Школи», не розпорошуючи праці нашого товариства по різних виданнях (видання університетів, теріологічний бюлетень).

З наступного випуску (Том 12) наше видання готуватиметься щорічно. Дотепер в середньому ми видавали 144 сторінки на рік (2158 сторінок за 15 років). Приблизно такий обсяг ПТШ становитимуть і надалі (15–25 ум. др. арк.). Із поточного випуску «Праці» виходитимуть не як продовжене видання з відповідним ISBN (для серії ISBN 966–02–0692–5), а як періодичне видання з власним ISSN 2312–2749, по одному випуску на рік.

Мова видання, як і раніше, визначатиметься авторами, проте редакція ставить обов'язковою вимогою наведення англomовного резюме і, по можливості, підписів англійською до всіх рисунків і таблиць. Надалі будемо просити авторів (і на перспективу наполягатимемо) викладати матеріали англійською мовою з українським резюме. Тематика більшості подальших випусків не буде наперед визначатися редакцією, і автори будуть вільні у виборі теми публікації для поточного видання. Ми вітатимемо кожну працю, яка розвиває сучасні напрямки досліджень, і яка базується на матеріалах, зібраних заощадливими методами, у тому числі таких, що не вимагають вилучення тварин з природи.

Як і раніше, електронні версії видання будуть розмішуватися на веб-сайті Українського теріологічного товариства НАН України www.terioshkola.org.ua в розділі «бібліотека».

Користуючись нагодою, висловлюю щире подяку усім авторам цього випуску на надіслані матеріали. При підготовці цього видання дуже важливою була постійна співучасть Елеонори Король, Марини Коробченко та Олени Годлевської, завдяки зусиллям яких оформлено документи на видання та налагоджено роботу з рукописами.

Ігор Загороднюк

EDITOR'S FOREWORD

This issue of the Proceedings of the Theriological School contains materials submitted by colleagues during 2009-2012. Many of the papers in this issue are based on presentations made and discussed at the sessions of several recent theriological schools-seminars, including: 'Population Dynamics and Predation' (XVI Theriological School, Polissia Reserve, 2009), 'Fauna Resources and Fauna as a Resource' (XVII Theriological School, Shatsk National Park, 2010), 'Morphological Variability of Mammals' (XVIII Theriological School, Kazantip Reserve, 2011), 'The Role of Protected Areas in the Conservation of Faunal Complexes' (XIX Theriological School, Black Sea Reserve, 2012). In total, this issue contains 24 reports grouped into five sections: 'Studies of Variability' (5 articles), 'Study of Close Species' (5), 'Ecology and Monitoring' (5), 'Theriological Notes' (4), 'Chronicle and Information' (5). All of them were prepared by regular participants of the workshops.

The regularity of our publication was on average 1 issue every two years, and during 1998–2012, i.e. 15 years, 11 issues were published. Their total volume is 2158 pages. In addition, several theriological collections were published under the covers of other journals, mainly university scientific bulletins, containing selections of materials of current theriological schools-seminars, as well as 8 issues of the newsletter "Novitates Theriologicae", the last of which is devoted to the materials of the XIX Theriological School: 'Theriofauna of Protected Areas and Mammal Conservation' (Holo Prystan, 2012, 76 p.). In the future, we plan to focus on the publication of this series — 'Proceedings of the Theriological School' — without dispersing the works of our society in different publications (university publications, theriological bulletin).

Starting with the next issue (Volume 12), our publication will be prepared annually. Until now, we have published an average of 144 pages per year (2158 pages over 15 years). This will be the volume of PTS in the future (15–25 pages). From the current issue, the 'Papers' will be published not as a continuing edition with the corresponding ISBN (for the series ISBN 966-02-0692-5), but as a periodical with its own ISSN 2312-2749, one issue per year.

As before, the language of the publication will be determined by the authors, but the editors require an English-language summary and, if possible, English captions for all figures and tables. In the future, we will ask the authors (and will insist in the future) to submit materials in English with a Ukrainian summary. The topics of most future issues will not be pre-determined by the editors, and authors will be free to choose the topic of publication for the current edition. We will welcome any work that develops modern areas of research and that is based on materials collected by economical methods, including those that do not require the removal of animals from nature.

As before, electronic versions of the publication will be posted on the website of the Ukrainian Theriological Society of the National Academy of Sciences of Ukraine www.terioshkola.org.ua in the 'Library' section.

I would like to take this opportunity to express my sincere gratitude to all the authors of this issue for their contributions. The constant cooperation of Eleonora Korol, Maryna Korobchenko, and Olena Godlevska was very important in the preparation of this publication, thanks to whose efforts the documents for the publication were drawn up and the work with manuscripts was organized.

Igor Zagorodniuk